

**Investigating the Impact of Tourism on Local Residents' Satisfaction: bottom-up spillover theory
(Case study: Kamardough Region)**

Masoud Yazdanpanah^{*1}, Mehdi Shokouhi²

1- Associate professor, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture and Engineering and Rural Development, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran.

2- Former M.Sc. Student, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture and Engineering and Rural Development, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran.

Abstract

Problem statement: Tourism is one of the industries with the strongest development momentum in the global economy, encompassing too many positive and negative effects. One of the key factors in local tourism development, is local residents' satisfaction. Understanding the relation between tourism effects, and residents' satisfaction of their lives, plays a key role in the future success of tourism destinations. bottom-up spillover theory recognizes this relation. The basic premise of bottom-up spillover theory is that life satisfaction is on top of attitude (or satisfaction) hierarchy; and therefore is influenced by satisfaction with life domains (e.g., satisfaction with the community, family, work, social life, health, and so on).

Aim: this research explores the link between community residents' perceptions of tourism (economic, social, cultural, and environmental) impacts, with residents' satisfaction with particular life domains (material well-being, community well-being, emotional well-being, and health and safety well-being); and overall life satisfaction.

Methodology: The Research method is quantitative-analytic. The survey instrument was a questionnaire. The statistical population of this research consisted of all of Kamardough Region's residents. the sample was determined through Krejcie-Morgan Table; and selected through the Random Sampling method (n=220). The face validity of the questionnaire was confirmed by a panel of experts. the reliability of the questionnaire was approved using Cronbach's alpha coefficient ($\alpha= 0/73-0/91$).

Results: regression analysis showed that the impact of material well-being, health well-being, community well-being, and emotional well-being, has been significant in residents' satisfaction from the region. These variables could finally predict 34.4% of variances in the satisfaction variable. While, the two material well-being, and emotional well-being, had more power in predicting the individual satisfaction, comparing the other two variables.

Innovation: The study's innovation is in using bottom-up spillover theory.

Keywords: Satisfaction, Local residents, Welfare, Tourism Impacts, Kamardough Region.

فصلنامه علمی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)

سال نهم، شماره دوم، (پیاپی ۳۳)، تابستان ۱۳۹۸

تاریخ وصول: ۹۷/۰۷/۲۱ تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۱۸

صص: ۲۳- ۳۸

بررسی آثار گردشگری بر رضایت ساکنان محلی با کاربرد نظریه سرریز پایین به بالا؛

نمونه موردی: منطقه کمردوغ

مسعود یزدان پناه^{۱*}، مهدی شکوهی^۲

۱- دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده مهندسی زراعی و عمران روستایی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی

خوزستان، ملاتانی، ایران

۲- دانش آموزخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشکده مهندسی زراعی و عمران روستایی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی

خوزستان، ملاتانی، ایران

چکیده

طرح مسئله: گردشگری، یکی از صنایع با قوی‌ترین شتاب توسعه در اقتصاد جهانی است و با خود آثار مثبت و منفی بسیاری به همراه دارد. یکی از عوامل کلیدی در توسعه گردشگری، رضایت ساکنان محلی است. درک رابطه بین آثار گردشگری و رضایت ساکنان از زندگی، نقشی حیاتی در موفقیت مقاصد گردشگری در آینده ایفا می‌کند. نظریه سرریز پایین، نظریه‌ای است که این رابطه را بررسی می‌کند. براساس این نظریه تصور می‌شود رضایت از زندگی بر بالای سلسله‌مراتب نگرش (یا رضایتمندی) قرار گرفته و متأثر از رضایت از حوزه‌های زندگی (جامعه، خانواده، کار، زندگی اجتماعی، سلامتی و ...) است.

هدف: هدف پژوهش، بررسی رابطه بین ادراک ساکنان از تأثیرات گردشگری (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی) با رضایت ساکنان از حوزه‌های خاص زندگی (رفاه مادی، رفاه اجتماعی، رفاه عاطفی و رفاه سلامتی) و در نهایت رضایت کلی از زندگی است.

روش تحقیق: روش انجام پژوهش کمی- تحلیلی، ابزار سنجش پژوهش پرسش‌نامه و جامعه آماری آن شامل تمام ساکنان منطقه کمردوغ است. تعداد نمونه‌ها با جدول کرجسی و مورگان تعیین ($n=220$) و نمونه‌ها با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شد. اعتبار صوری پرسش‌نامه را کارشناسان تأیید کردند. پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (0.73 تا 0.91) تأیید شد.

نتایج: نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد تأثیر متغیرهای حس رفاه مادی، حس رفاه سلامت، حس رفاه اجتماعی و حس رفاه احساسی بر رضایت ساکنان از منطقه معنا دار بوده است. این متغیرها در مجموع توانستند $34/4$ درصد از تغییرات متغیر رضایت ساکنان را تبیین کنند. همچنین متغیر رفاه احساسی و رفاه مادی نسبت به دو متغیر دیگر قدرت بیشتری در پیش‌بینی متغیر رضایتمندی شخصی داشتند.

نوآوری: نوآوری پژوهش حاضر استفاده از نظریه سرریز پایین به بالاست.

واژه‌های کلیدی: گردشگری، ساکنان محلی، رضایت، رفاه، کمردوغ

مقدمه

گردشگری در جهان کنونی صنعتی پاک و سومین پدیده اقتصادی پویا، پررونق و رو به توسعه است و پس از صنایع نفت و خودروسازی گوی سبقت را از دیگر صنایع جهانی ربوده است (غفاری و ترکی هرچکانی، ۱۳۸۸: ۱۱۳). چنانکه حدود چهارپنجم کشورهای جهان یعنی در بیش از ۱۵۰ کشور، گردشگری یکی از پنج منبع مهم کسب ارز خارجی است و در ۶۰ کشور رتبه اول را به خود اختصاص می‌دهد (رضوانی، ۱۳۸۷: ۵). همچنین صنعت گردشگری از نظر ایفای نقش در تولید ناخالص داخلی^۱ GDP مهم است و فرصت‌های شغلی متعددی را در بسیاری از کشورها ایجاد می‌کند (Deng et al, 2013: 135).

با توجه به گزارش مجمع جهانی گردشگری^۲ (WTTC)، سهم مسافرت و گردشگری در تولید ناخالص داخلی جهان در سال ۲۰۱۲ رشد ۳ درصدی داشته است. این میزان رشد سریع‌تر از رشد اقتصاد جهانی (۲/۳ درصد) و نیز سریع‌تر از رشد تعدادی از صنایع گسترده از جمله تولیدی، خدماتی، کسب‌وکار و خرده‌فروشی بوده است. سهم مستقیم صنعت گردشگری در تولید ناخالص داخلی جهان ۲/۱ تریلیون دلار بوده است و این صنعت به طور مستقیم ۱۰۱ میلیون شغل را پشتیبانی می‌کند (Ngoc & Khuong, 2014: 314). همچنین با توجه به گزارش سازمان جهانی گردشگری، گردشگری به یکی از سه عامل مؤثر بر توسعه اقتصادی در بیش از ۵۰ درصد از فقیرترین کشورهای جهان تبدیل شده و ۱۰ درصد از تولید ناخالص داخلی در کشورهای غربی و ۴۰ درصد از تولید ناخالص داخلی کشورهای فقیر را به خود اختصاص داده است (Wang, 2014: 517).

متخصصان معتقدند بین گردشگری و کیفیت زندگی رابطه مستقیمی وجود دارد؛ زیرا گردشگری با کاهش میزان فقر، افزایش درآمد سرانه یا افزایش جرم و جنایت و آلودگی محیط زیست باعث تغییر در کیفیت زندگی می‌شود (Gondos, 2014: 879). اگر گردشگری به‌مثابه ابزار توسعه اقتصادی برای جامعه محلی درک شود، ممکن است با ارائه عواملی مانند اشتغال و سرمایه‌گذاری فرصت‌ها، درآمدهای مالیاتی، رستوران‌ها، خدمات اقامت، جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی، جشنواره‌ها و فرصت‌های تفریحی، کیفیت زندگی را برای ساکنان بهبود بخشد و باعث توسعه منطقه شود (Tichaawa & Mhlanga, 2015: 4). علاوه بر جنبه‌های اقتصادی، این صنعت تغییرات فرهنگی و اجتماعی مهمی را در مقاصد گردشگری ایجاد می‌کند (حاجی‌نژاد و احمدی، ۱۳۸۹: ۷)؛ بنابراین گردشگری، یکی از فعالیت‌های مهمی است که در دهه‌های اخیر توجه ویژه‌ای به آن شده است (میرکتولی و مصدق، ۱۳۸۹: ۱۳۷).

یکی از انواع گردشگری، گردشگری روستایی است. امروزه سهم گردشگری روستایی از انواع گردشگری ۱۰ تا ۲۵ درصد است. این نوع گردشگری از یک سو نقش مهمی را در متنوع‌سازی اقتصاد جوامع روستایی در قالب صنعت گردشگری ایفا می‌کند و از سوی دیگر وسیله‌ای برای تحریک رشد اقتصاد ملی است (رضوانی، ۱۳۸۷: ۸). گسترش و توسعه گردشگری در مناطق روستایی از جمله عناصری است که موجب نجات روستاها از فقر، مهاجرت و مشکلات اقتصادی و اجتماعی می‌شود. در بیشتر نواحی روستایی به دلیل غالب بودن اقتصاد کشاورزی و

^۱ Gross domestic product

^۲ World Travel & Tourism Council

آسیب‌پذیری آن، توجه به دیگر فعالیت‌ها نظیر گردشگری به‌مثابه مکمل این بخش از جنبه‌های مختلف تضمینی بهبود شرایط زندگی روستاییان است (مهدوی حاجیلویی و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۰).

هنگامی که یک جامعه به مقصد گردشگری تبدیل می‌شود، زندگی ساکنان آن جامعه از فعالیت‌های گردشگری تأثیر می‌پذیرد (Kim et al, 2013: 528)؛ اما به‌منظور استفاده از مزایای گردشگری و توسعه مناطق روستایی با استفاده از گردشگری، لازم است ساکنان مناطق گردشگری دید مناسبی به گردشگری داشته باشند و از توسعه آن حمایت کنند؛ به بیان دیگر براساس نظریه مبادله اجتماعی، ساکنان براساس هزینه و فایده درک‌شده اقتصادی، اجتماعی و محیطی به توسعه گردشگری واکنش نشان می‌دهند و میزان حمایت نیز تابعی از منافع و هزینه درک‌شده حاصل از توسعه گردشگری است (Allen et al, 1993: 27). درواقع اگر ساکنان به آثار مثبت گردشگری و کسب منفعت از آن خوش بین باشند، به حمایت و همکاری در این زمینه تمایل خواهند داشت و اگر به این باور برسند که منافع گردشگری بیش از هزینه‌های آن است، به درگیر شدن در این تبادل علاقه‌مند خواهند شد (علیقلی‌زاده فیروزجانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۳؛ Ap, 1992: 669). اما اگر جامعه میزبان بر این باور باشد که توسعه گردشگری در تخریب محیط اجتماعی و فیزیکی آنها مؤثر است و گردشگران عامل این روند هستند، ممکن است کیفیت تعاملات میان ساکنان و گردشگران دچار تنزل شود (علیقلی‌زاده فیروزجانی و همکاران، ۱۳۸۹: ۳۶). درواقع گردشگری ممکن است تأثیر منفی بر مقصد گردشگری و نگرش جامعه میزبان داشته باشد (Fun et al, 2014: 65)؛ به بیان دیگر اگر درک آثار مثبت (منافع) گردشگری بیش از عواقب منفی بالقوه آن باشد، ساکنان به احتمال زیاد از گردشگری حمایت می‌کنند. به این ترتیب برداشت ساکنان از آثار گردشگری برای توسعه موفق و بهره‌برداری از گردشگری مهم در نظر گرفته می‌شود (Stylidis et al, 2014: 262). به این ترتیب درک واکنش محلی و عواملی که بر این طرز تفکر تأثیر می‌گذارند در دستیابی به هدف حمایت مطلوب از توسعه گردشگری، امری ضروری است (رضوانی، ۱۳۸۷: ۶).

درک ساکنان، سیاست به حداقل رساندن آثار منفی بالقوه توسعه گردشگری و به حداکثر رساندن منافع آن را آسان می‌کند که منجر به توسعه جامعه و حمایت بیشتر از گردشگری می‌شود (Stylidis et al, 2014: 263; Lee, 2013: 38)؛ بنابراین به‌طور خلاصه از یک سو در صورت درک آثار مثبت گردشگری، این صنعت به ابزاری برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی با استفاده از بهبود استاندارد زندگی مردم تبدیل می‌شود (Simao and Partidario, 2012: 374)؛ از سوی دیگر آثار گردشگری ممکن است باعث ناراحتی و نارضایتی جامعه میزبان شود که آن نیز به نوبه خود مشکلاتی را در زمینه پایداری درازمدت صنعت گردشگری و منافع اقتصادی حاصل از آن ایجاد می‌کند (Lawson et al, 1998: 247)؛ به بیان روشن‌تر رضایت ساکنان از گردشگری باعث حمایت آنان از گردشگری می‌شود و در نتیجه یکی از الزامات موفقیت در گردشگری است.

توسعه گردشگری و موفقیت در آن بدون آگاهی از میزان رضایت ساکنان مناطق گردشگری و شناخت عوامل مؤثر بر آن امکان‌پذیر نیست؛ همچنین درک رابطه بین آثار گردشگری و رضایت ساکنان از زندگی، نقشی حیاتی در موفقیت مقصد گردشگری در آینده ایفا می‌کند (احمدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۶۳)؛ بنابراین بررسی نگرش و دیدگاه ساکنان مناطق گردشگری به منزله جامعه میزبان گردشگران نسبت به حضور گردشگران در جوامعشان و درک آنان از

آثار این صنعت برای برنامه ریزی در توسعه گردشگری ضروری است (سلیمانی هارونی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۱۳). با توجه به این ضرورت، هدف این مطالعه، بررسی تأثیر درک آثار مختلف گردشگری بر ابعاد رفاه درک شده و در نهایت بر رضایت کلی ساکنان مناطق گردشگری کمردوغ است. برای بررسی آثار درک شده گردشگری بر رضایت از زندگی افراد از نظریه سرریز پایین به بالا^۱ استفاده می‌شود.

نظریه سرریز پایین به بالا

فرضیه اساسی نظریه سرریز پایین به بالا این است که رضایت از زندگی به‌طور کارآمدی با رضایت از همه حوزه‌ها و زیرحوزه‌های زندگی ارتباط دارد. تصور می‌شود رضایت از زندگی در بالای سلسله‌مراتب نگرشی (یا رضایتمندی) قرار گرفته و از این رو متأثر از رضایت از حوزه‌های زندگی (جامعه، خانواده، کار، زندگی اجتماعی، سلامت و ...) است (Sirgy et al, 2011: 261; Kruger, 2012: 279; Andereck & Nyaupane, 2011: 248; Sirgy & Lee, 2006: 27). در واقع بین رضایت از تجارب افراد در حوزه‌های زندگی فردی برای دستیابی به رضایت کلی از زندگی رابطه سلسله‌مراتبی وجود دارد.

براساس نظریه سرریز پایین به بالا آثار در یک حوزه مشخص از زندگی انباشته و به شکلی عمودی به حوزه‌های بالاتر سرریز می‌شوند (مانند زندگی به‌طور کلی). از این بحث اینگونه استنباط می‌شود که آثار درک شده گردشگری (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی) با رضایتمندی از حوزه‌های زندگی (احساس رفاه در زندگی مادی، زندگی اجتماعی، زندگی احساسی و سلامتی) ارتباط دارد که به نوبه خود بر رضایت از کل زندگی تأثیر می‌گذارد (kim et al, 2013: 531)؛ برای نمونه سرگی و همکاران^۲ (۲۰۱۱) در مطالعه خود این موضوع را بررسی کردند که چگونه یک تجربه خاص مسافرتی به تأثیرات مثبت و منفی در حوزه‌های مختلف زندگی منجر می‌شود و در نتیجه به رضایت کلی از زندگی می‌انجامد. نتایج این پژوهش نشان داد تجارب مسافرت از طریق حوزه‌های مختلف زندگی مانند تعامل اجتماعی، عشق، فرهنگ، خانواده، رفاه فیزیکی و ... بر رضایت از زندگی تأثیر می‌گذارد.

پژوهش‌های مختلف بسیار دیگری نیز در بسیاری از رشته‌ها از نظریه سرریز پایین به بالا بهره گرفته‌اند؛ برای نمونه گرزیکوویاک^۳ و همکاران (۲۰۰۶) به این نتیجه دست یافتند که رضایت از مسکن منجر به رضایت از زندگی اجتماعی، رضایت از اوقات فراغت و رضایت از زندگی مادی می‌شود و این رضایت در نهایت بر رضایت کلی از زندگی تأثیر می‌گذارد. رضایت از یک حوزه خاص زندگی (برای نمونه زندگی اجتماعی) نیز به نوبه خود متأثر از داشتن نگرانی کمتر در آن حوزه قرار می‌گیرد (برای نمونه آثار درک شده گردشگری در رویدادهای اجتماعی در جامعه) (kim et al, 2013: 528; Tokarchuk et al, 2016: 85).

براساس مطالعه توکرچوک و همکاران^۴ (۲۰۱۶) رضایت کلی از زندگی متأثر از رضایت افراد در ۸ حوزه زندگی شامل سلامتی، رفاه مادی، زندگی اجتماعی، امنیت شخصی، کیفیت محیط زیست، رفاه احساسی و زندگی

¹ bottom-up spillover theory

² Sirgy et all

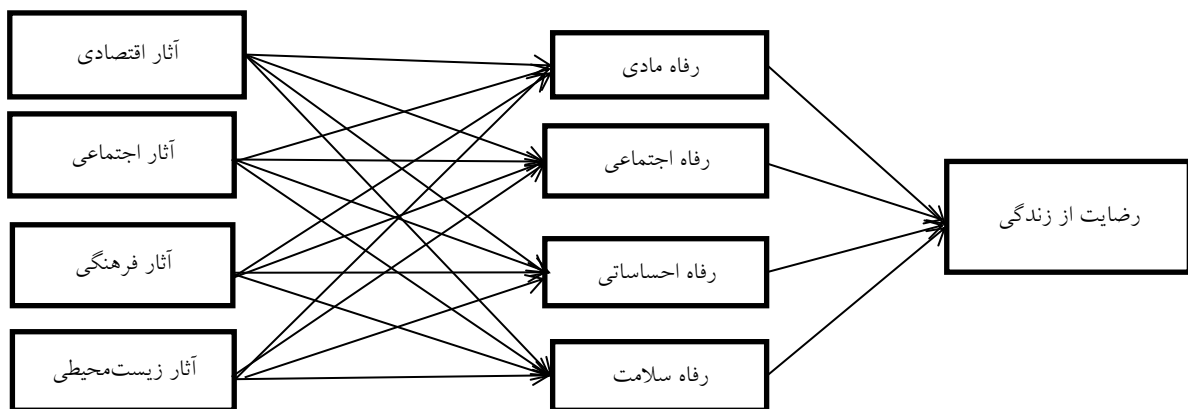
³ Grzeskowiak

⁴ Tokarchuk et all

خانوادگی است که براساس آن توسعه گردشگری به مثابه یکی از مؤلفه های زندگی اجتماعی است که بر رضایت از زندگی ساکنان تأثیر می گذارد.

براساس مطالعه کیم و همکاران^۱ (۲۰۱۳) چهار حوزه رضایت اجتماعی، احساسی، مادی و سلامتی، منبع رضایت کلی از زندگی اند.

همچنین وو و همکاران^۲ (۲۰۱۵) چهار حوزه زندگی کیم و همکاران را به دو بخش حوزه های مادی و غیرمادی زندگی تقسیم بندی کرده اند که حوزه مادی خود در یک دسته و حوزه احساسی، اجتماعی و سلامتی در دسته دیگر قرار گرفته است. براساس این مطالعه رضایت از زندگی ساکنان عمدتاً تحت تأثیر غیرمستقیم ارزیابی تأثیرات گردشگری در حوزه های خاص زندگی مانند زندگی مادی، اجتماعی، عاطفی و سلامت و ایمنی قرار دارد. داشتن درکی مثبت تر از آثار گردشگری در حوزه های مختلف زندگی ساکنان یک جامعه و درک تأثیر مثبت بیشتر (و تأثیر منفی کمتر) به تأثیر مثبت و منفی در حوزه های مختلف زندگی (مانند زندگی اجتماعی، اوقات فراغت و زندگی خانوادگی) کمک می کند. به نوبه خود تغییرات در آثار مثبت یا منفی در حوزه های مختلف زندگی به تغییر در رضایت از زندگی کمک می کند؛ یعنی رضایت بیشتر از زندگی اجتماعی، خانوادگی، کاری، معنوی و ... منجر به رضایت عمیق تر از زندگی به طور کلی می شود (kim et all, 2013: 531). بدین ترتیب براساس بررسی پیشینه و مبانی نظری پژوهش، مدل مفهومی پژوهش به دست آمد (شکل ۱).

شکل ۱- مدل رضایت از زندگی

پرسش های پژوهش

براساس مرور مطالعات و مبانی نظری، مطالعه حاضر در پی پاسخگویی به این پرسش هاست:

- ۱- درک آثار اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی گردشگری بر درک افراد از رفاه خود در چهار بعد اجتماعی، مادی، احساسی و سلامتی تأثیر می گذارد؟
- ۲- رفاه اجتماعی، مادی، احساسی و سلامتی بر رضایت افراد تأثیر می گذارد؟

¹ Kim et all

² Woo et all

از پاسخ به این پرسش‌ها به منزله راهنمایی برای سیاست‌های برنامه‌ریزی موفق در توسعه گردشگری استفاده می‌شود؛ به بیان دیگر لزوم مدیریت و کنترل آثار گردشگری به منظور کاهش آثار منفی و تقویت آثار مثبت اهمیت خاصی دارد (بدری و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۴)؛ از این رو هدف این پژوهش، یافتن پاسخی برای این پرسش‌هاست.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات از پرسش‌نامه استفاده شد. در پرسش‌نامه استفاده شده در این پژوهش، طیف لیکرت برای گویه‌ها و به ترتیب برای گزینه‌های اصلاً، بسیار کم، کم، تا حدی، زیاد و بسیار زیاد امتیازات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ و ۶ به کار رفت. این پرسش‌نامه شامل پرسش‌های مربوط به مشخصات فردی، پرسش‌های مربوط به متغیرهای رضایتمندی از زندگی، درک آثار زیست‌محیطی، درک آثار فرهنگی، درک آثار اجتماعی، درک آثار اقتصادی و حس رفاه است که به صورت جداگانه در چهار نوع رفاه مادی، اجتماعی، احساساتی و سلامت سنجیده شده‌اند. روایی پرسش‌نامه با استفاده از نظرات اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان تأیید و به منظور سنجش پایایی ابزار پژوهش، ۳۰ پرسش‌نامه از روستاییان خارج از منطقه کمردوغ گردآوری شد. ضریب آلفای کرونباخ نشان داد پایایی همگی متغیرها در حد خوب تا عالی است (۰/۷۳ - ۰/۹۱). نمونه‌هایی از گویه‌های استفاده شده برای هریک از متغیرهای نظریه در جدول (۱) آورده شده است. روستای کمردوغ جمعیتی بیش از ۲۵۷ نفر، ۵۶ خانوار و ۷ روستای اقماری و با ۷ روستای اقماری خود بیش از ۷۰۰ نفر جمعیت دارد. تعداد اعضای نمونه فقط از میان ساکنان روستای کمردوغ و با استفاده از جدول کرجسی و مورگان ۲۲۰ نفر تعیین شد که با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها برای آمار توصیفی و همبستگی‌ها نرم‌افزار Spss به کار رفت.

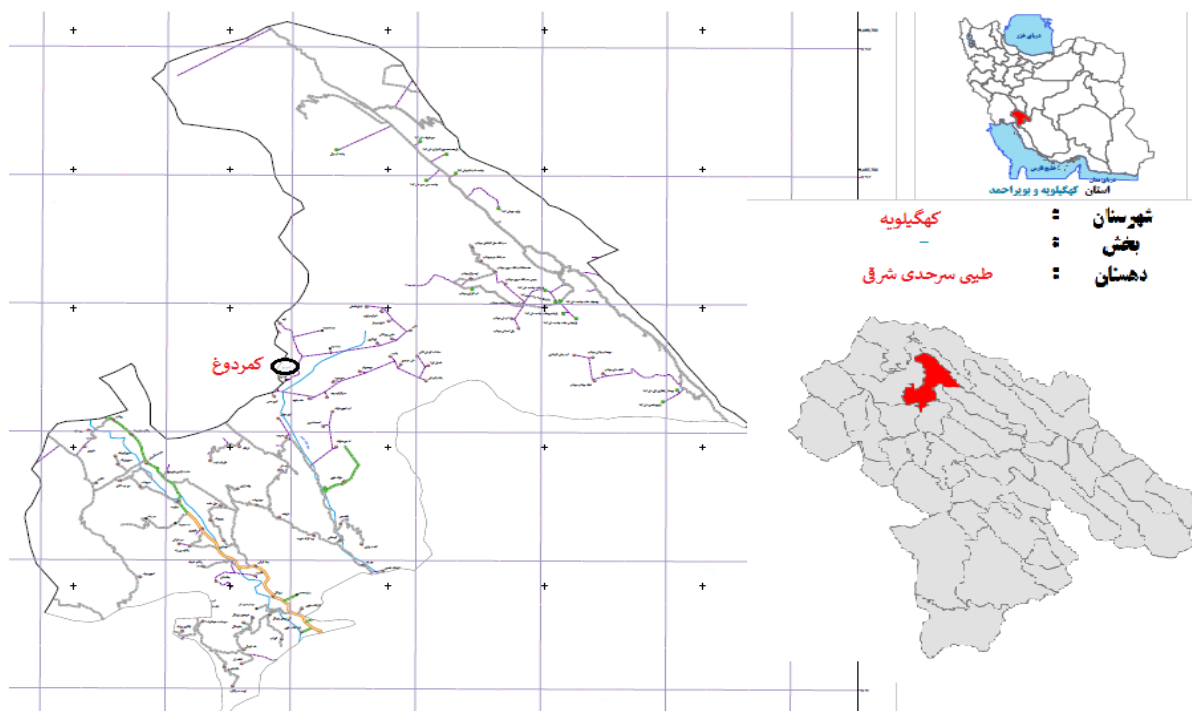
جدول- ۱: گویه‌های استفاده شده برای متغیرهای پژوهش

نام متغیر	گویه‌ها
رضایتمندی از زندگی	من از زندگی در این منطقه راضی نیستم؛ زیرا این منطقه به دلیل وجود گردشگران به شدت شلوغ است.
	کیفیت زندگی من به علت حضور گردشگران در این منطقه بهبود یافته است.
درک آثار زیست‌محیطی	من معتقدم گردشگری از راه‌های مختلف موجب بهبود محیط زیست و ظاهر فیزیکی منطقه‌ام می‌شود.
	گردشگری موجب افزایش آلودگی زیست‌محیطی می‌شود.
درک آثار فرهنگی	به نظر من گردشگری به حفاظت از محیط زیست طبیعی و حیات وحش منطقه کمک می‌کند.
	گردشگری منجر به زنده نگه داشتن فرهنگ‌ها می‌شود و به حفظ هویت قومی ساکنان محلی کمک می‌کند.
درک آثار اقتصادی	گردشگری باعث اختلال در الگوهای رفتار فرهنگ سنتی ساکنان می‌شود.
	گردشگری باعث ایجاد مشاغل متنوع برای ساکنان منطقه می‌شود.
درک آثار اجتماعی	گردشگری بازاریهای جدیدی را برای محصولات محلی ما ایجاد می‌کند.
	گردشگری باعث شده است محصولات محلی ما فروش برود.
درک آثار اجتماعی	به دلیل حضور گردشگران، جاده‌ها و سایر خدمات محلی به خوبی نگهداری می‌شوند.
	گردشگری دسترسی به خدمات و اوقات فراغت را بهبود بخشیده است.
	گردشگری منجر به بهبود کیفیت خدمات پلیس و آتش‌نشانی شده است.

گویه‌ها	نام متغیر
توسعه گردشگری برای رفاه اقتصادی جامعه‌ام مهم است.	رفاه مادی
گردشگری به رفاه مادی من کمک کرده است.	
امکانات در جامعه‌تان تا چه اندازه کافی و مناسب است؟	رفاه اجتماعی
مردمی که در اینجا زندگی می‌کنند، تا چه اندازه خوب‌اند؟	
وقت استراحت شما تا چه اندازه مناسب است؟	رفاه احساساتی (عاطفی)
اوقات فراغت زندگی شما تا چه اندازه مناسب است؟	
اوضاع بهداشتی شما تا چه اندازه مناسب است؟	رفاه سلامت
اوضاع سلامتی شما تا چه اندازه مناسب است؟	

معرفی محدوده پژوهش

کمردوغ، روستایی در ۱۷ کیلومتری شهر قلعه رئیسی و واقع در دهستان طیبی سرحدی شرقی در بخش چاروسا، شهرستان کهگیلویه از استان کهگیلویه و بویراحمد است که موقعیت آن در شکل (۲) نشان داده شده است. نام این روستا برگرفته از آبشاری به همین نام است. آبشار کمردوغ در فاصله ۸۰ کیلومتری شهر دهدشت مرکز شهرستان کهگیلویه و در کنار روستای کمردوغ واقع شده که به واسطه آب سفیدرنگش به کمردوغ (کمردو) معروف است و در طول سال به ویژه در فصل بهار و تابستان پذیرای گردشگران و مسافرانی از سراسر ایران است. این آبشار دیدنی که نزدیک به ۱۰۰ متر ارتفاع و بیش از ۶۰ متر عرض دارد، پس از عبور از جاده‌های پرپیچ و خم زیبا و درختان و جنگل‌های رؤیایی بلوط و شهر دهدشت نمایان می‌شود.

شکل - ۲: نقشه روستای گردشگری کمردوغ

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی نشان داد میانگین سنی پاسخگویان ۳۴/۸۹ سال با انحراف معیار ۱۶/۴۹، کمترین سن پاسخگویان ۱۳ سال و بیشترین ۷۵ سال بوده است. از میان پاسخگویان ۵۲/۳ درصد (۱۱۵ نفر) مرد و ۴۷/۷ درصد (۱۰۵ نفر) زن بوده‌اند. میانگین بعد خانوار ساکنان ۵/۳ نفر با انحراف معیار ۱/۶۴ و شغل اصلی ۲۹/۱ درصد افراد مطالعه شده مربوط به گردشگری و شغل اصلی بقیه آنها غیرگردشگری بوده است. همچنین میانگین میزان زمین کشاورزی پاسخگویان ۳/۹۷ هکتار بوده است.

رابطه بین متغیرهای مدل رضایت از منطقه

به منظور بررسی رابطه بین متغیرهای پژوهش شامل آثار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی و رفاه مادی، اجتماعی، حسی و سلامتی و همچنین متغیر رضایت از زندگی، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. همانگونه که جدول (۲) نشان می‌دهد، متغیر رضایتمندی با متغیرهای رفاه سلامت ($r=0/30$)، رفاه مادی ($r=0/10$)، رفاه احساسات ($r=0/40$) و رفاه اجتماعی ($r=0/30$) در سطح یک درصد و در جهت مستقیم رابطه معناداری دارد؛ بنابراین از دیدگاه پاسخگویان هرچه رفاه مادی، اجتماعی، احساسی و سلامت حاصل از گردشگری بیشتر باشد، ساکنان رضایتمندی بیشتری از گردشگری خواهند داشت.

جدول - ۲: رابطه بین متغیرهای مدل رضایتمندی شخصی

I	H	G	F	E	D	C	B	A	
								۱	آثار اقتصادی A
							۱	۰/۴۸**	آثار اجتماعی B
						۱	۰/۳۵**	۰/۵۴**	آثار فرهنگی C
					۱	۰/۴۱**	۰/۳۸**	۰/۴۴**	آثار زیست محیطی D
				۱	۰/۴۰**	۰/۳۹**	۰/۲۱**	۰/۲۹**	رفاه مادی E
			۱	۰/۰۴	۰/۳۰**	۰/۱۵*	۰/۲۶**	۰/۱۵*	رفاه اجتماعی F
		۱	۰/۵۰**	-۰/۰۷	۰/۰۹	۰/۱۰	۰/۳۰**	۰/۱۱	رفاه احساساتی G
	۱	۰/۵۶**	۰/۴۳**	-۰/۱۰	۰/۰۷	-۰/۱۰*	۰/۱۰	-۰/۱۵*	رفاه سلامت H
۱	۰/۳۰**	۰/۴۰**	۰/۳۰**	۰/۱۰**	۰/۱۰	۰/۱۰	-۰/۰۴	-۰/۲۰	رضایت از زندگی I
** در سطح ۱ درصد * در سطح ۵ درصد									

عوامل مؤثر بر حس رفاه مادی

به منظور تعیین آثار متغیرهای مؤثر بر حس رفاه مادی و پیش بینی میزان تغییرات هر متغیر برای تحلیل و تخمین معادله رگرسیون به روش ایترا اقدام شد. متغیرهای آثار زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی گردشگری به مثابه متغیرهای مستقل و همچنین در چهار رگرسیون مجزا، متغیرهای رفاه مادی، اجتماعی، احساسی و سلامتی به مثابه متغیرهای وابسته وارد معادله شدند. همانگونه که جدول (۳) نشان می‌دهد آثار اقتصادی و زیست محیطی

گردشگری تأثیر معناداری بر رفاه مادی دارد. این متغیرها در کل ۱۲/۲ درصد از تغییرات را در میزان حس رفاه مادی در سطح معناداری توضیح می دهند ($R^2 = ۱۲/۲$, $Sig = ۰/۰۰۰$, $F = ۴/۰۲$); به بیانی آثار اقتصادی گردشگری از جمله بهبود وضعیت اشتغال، بهبود وضعیت اقتصادی ساکنان منطقه، افزایش استانداردهای زندگی یا تنوع بخشی به اقتصاد محلی و همچنین افزایش درک افراد از آثار زیست محیطی گردشگری مانند بهبود وضعیت ظاهری و حفاظت از محیط زیست به واسطه گردشگری، رفاه ساکنان منطقه را از بعد مادی بهبود بخشیده است. همچنین متغیر درک آثار اقتصادی ($\beta = ۰/۲۵$) نسبت به متغیرهای درک آثار زیست محیطی گردشگری ($\beta = ۰/۱۸$) قدرت بیشتری در پیش بینی متغیر حس رفاه مادی دارند. همچنین آثار اجتماعی و زیست محیطی تأثیر معناداری بر رفاه اجتماعی دارند. این متغیرها در کل ۱۳/۹ درصد از تغییرات را در میزان حس رفاه اجتماعی در سطح معناداری توضیح می دهند ($R^2 = ۱۳/۹$, $Sig = ۰/۰۰۰$, $F = ۸/۵۸$).

درک آثار اجتماعی گردشگری از جمله زنده نگهداشتن فرهنگ سنتی ساکنان منطقه کمردوغ به بهبود وضعیت اجتماعی آن و روابط افراد منجر شده است؛ همچنین آثار اجتماعی تأثیر معناداری بر رفاه احساسی داشته است. رفاه احساسی بدین معناست که فرد احساس می کند اوقات فراغت یا وضعیت استراحت وی مناسب است. همچنین آثار اقتصادی و اجتماعی گردشگری تأثیر معناداری بر رفاه سلامتی دارند. این متغیرها در کل ۱۰/۵ درصد از تغییرات را در میزان حس رفاه سلامتی در سطح معناداری توضیح می دهند که متغیر درک آثار اجتماعی ($\beta = ۰/۳۳$) نسبت به متغیرهای درک آثار اقتصادی گردشگری ($\beta = -۰/۲۲$) قدرت بیشتری در پیش بینی متغیر حس رفاه سلامت داشته است. چنانکه نتایج نشان می دهد آثار اقتصادی تأثیر منفی بر رفاه سلامت داشته است. به عقیده ساکنان منطقه کمردوغ افزایش تنوع شغلی و سایر مزایای اقتصادی گردشگری به افت وضعیت بهداشتی و سلامتی آنان منجر شده است.

جدول-۳: تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر حس رفاه مادی

Sig.	Beta	S.E.B	B	Sig.	Beta	S.E.B	B	Sig.	Beta	S.E.B	B	Sig.	Beta	S.E.B	B	متغیرها
رفاه سلامتی				رفاه احساسی				رفاه اجتماعی				رفاه مادی				
۰/۲۸	۰/۰۷	۰/۰۲۳	۰/۰۲	۰/۱۲	۰/۱۰	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۰۰۱	۰/۳۰	۰/۰۱	۰/۰۹	۰/۰۰۶	۰/۱۸	۰/۰۳	۰/۰۸	آثار زیست محیطی
۰/۰۰۱	۰/۳۳	۰/۰۱	۰/۰۶	۰/۰۰۱	۰/۳۲	۰/۰۱	۰/۰۷۵	۰/۰۵	۰/۱۴	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۶۶۳	-۰/۰۳۲	۰/۰۱	-۰/۰۰۸	آثار اجتماعی
۰/۲۱	-۰/۰۹۹	۰/۰۲۵	-۰/۰۳	۰/۹۶۱	-۰/۰۰۴	۰/۰۳۱	-۰/۰۰۲	۰/۲۱	۰/۰۹	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۷۶۹	۰/۰۲۳	۰/۰۳۳	۰/۰۱	آثار فرهنگی
۰/۰۰۵	-۰/۲۲	۰/۰۱۴	-۰/۰۳۹	۰/۹۱	-۰/۰۰۸	۰/۰۱۷	-۰/۰۰۲	۰/۸۷	-۰/۰۱۲	۰/۰۱۱	-۰/۰۰۲	۰/۰۰۲	۰/۲۵	۰/۰۱۸	۰/۰۵۸	آثار اقتصادی
Constants= ۷/۰۶ F=۶/۲۱ Sig= ۰/۰۰۰۱				Constants= ۴/۳۸ F=۶/۶ Sig= ۰/۰۰۰۱				Constants= ۱/۴۵ F=۸/۵۸ Sig= ۰/۰۰۰۱				Constants= ۴/۰۲ F=۷/۳۵ Sig= ۰/۰۰۰۱				
R ² Adjust=۰/۰۸ R ² =۰/۱۰ Multiple R=۰/۳۲				R ² Adjust=۰/۰۹ R ² =۰/۱۱ Multiple R=۰/۳۳				R ² Adjust=۰/۱۲ R ² =۰/۱۳۹ Multiple R=۰/۳۷				R ² Adjust=۰/۱۰ R ² =۰/۱۲ Multiple R=۰/۳۴				

عوامل مؤثر بر رضایت ساکنان از منطقه

به منظور تعیین آثار متغیرهای مؤثر بر رضایت ساکنان از منطقه و پیش‌بینی میزان تغییرات هر متغیر برای تحلیل و تخمین معادله رگرسیون به روش گام‌به‌گام اقدام شد؛ بنابراین از متغیرهایی که در مدل به‌عنوان سازه‌های مؤثر بر رضایت ساکنان از منطقه در نظر گرفته شده‌اند، چهار متغیر رفاه احساساتی، مادی، سلامت و اجتماعی به ترتیب وارد معادله شده‌اند (جدول ۴). این متغیرها در کل ۳۴/۴ درصد از تغییرات را در میزان رضایت ساکنان از منطقه در سطح معناداری توضیح می‌دهند ($F = ۲۲/۴۶$ ، $Sig = ۰/۰۰۰۱$ ، $R^2 = ۳۴/۴$)؛ به بیان دیگر این متغیرها قادر به تبیین میزان رضایت ساکنان از منطقه‌اند.

مقدار Beta به دست‌آمده نشان می‌دهد افزایش یک انحراف استاندارد در متغیرهای بالا به ترتیب سبب افزایش $۰/۳۰۴$ ، $۰/۲۹۶$ ، $۰/۲۰۸$ و $۰/۱۸۱$ در انحراف استاندارد متغیر رضایت ساکنان از منطقه می‌شود. با توجه به معناداربودن T در همه متغیرهای یادشده، تأثیر این متغیرها در توضیح میزان رضایت ساکنان از منطقه معنادار است که تغییر در این متغیرها باعث تغییر در متغیر رضایتمندی در جهت مستقیم می‌شود. متغیر رفاه احساساتی ($\beta = ۰/۳۰۴$) نسبت به متغیرهای رفاه مادی ($\beta = ۰/۲۹۶$)، رفاه سلامت ($\beta = ۰/۲۰۸$) و رفاه اجتماعی ($\beta = ۰/۱۸۱$) قدرت بیشتری در پیش‌بینی متغیر رضایتمندی شخصی دارد. به بیان ساده رفاه در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سلامتی و مادی به افزایش رضایت کلی ساکنان از زندگی در یک منطقه گردشگری منجر می‌شود.

جدول ۴- تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر رضایتمندی شخصی

متغیر	B	β	Sig T	R^2	R^2 Adjust
رفاه احساساتی	۰/۸۱۱	۰/۳۰۴	۰/۰۰۰۱	۰/۱۷۴	۰/۱۷۰
رفاه مادی	۰/۷۴۵	۰/۲۹۶	۰/۰۰۰۱	۰/۲۲۶	۰/۲۱۹
رفاه سلامت	۰/۶۹۵	۰/۲۰۸	۰/۰۰۳	۰/۳۲۳	۰/۳۱۱
رفاه اجتماعی	۰/۷۲۷	۰/۱۸۱	۰/۰۱	۰/۳۴۴	۰/۳۲۹
Constant	۱۱/۵۲		Sig : ۰/۰۰۰۱	F : ۲۲/۴۶۴	

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

رضایت ساکنان از زندگی در منطقه گردشگری و همچنین بالابودن سطح کیفی زندگی آنان به دلیل گردشگری، تأثیری شگرف بر حمایت آنها از روند گردشگری و حضور گردشگران در آینده در منطقه دارد؛ با این حال براساس نظریه سرریز پایین به بالا رضایت از زندگی متأثر از رفاه در ابعاد مختلف زندگی شامل ابعاد اجتماعی، مادی، فرهنگی و بهداشتی و درک رفاه خود متأثر از درک مجموعه‌ای از آثار مثبت و منفی گردشگری است. بر این اساس مطالعه حاضر صحت نظریه سرریز پایین به بالا را بررسی کرده است.

نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد متغیرهای حس رفاه احساساتی، مادی، سلامت و اجتماعی تأثیر معناداری بر رضایت ساکنان از منطقه گردشگری و حضور گردشگران دارد؛ به طوری که متغیر حس رفاه احساساتی بیشترین تأثیر را بر متغیر رضایت ساکنان از منطقه دارد. هرچه ساکنان به دلیل حضور گردشگران در منطقه بیشتر احساس

رفاه عاطفی کنند یا به عبارتی وقت و اوضاع فراغت و استراحت خود را مناسب بدانند، رضایت بیشتری از زندگی در منطقه گردشگری دارند و در نتیجه تعامل بهتری با گردشگران برقرار خواهند کرد که این امر سبب توسعه گردشگری در منطقه می‌شود.

هم راستا با این نتیجه کیم و وو^۱ (۲۰۱۴) در مطالعه خود به این نتیجه دست یافتند که رفاه احساسی بر رضایت کلی افراد از کیفیت زندگی تأثیر گذاشته است. حس ساکنان از رفاه مادی، دومین عامل مؤثر بر رضایت آنها از زندگی در منطقه گردشگری است. هرچه ساکنان حس بهتری به گردشگری از نظر مادی داشته و بر این باور باشند که گردشگری توانسته است به افزایش درآمد و راحتی آنان در زندگی منجر شود، رضایت بیشتری از زندگی خواهند داشت. این نتیجه نیز با نتیجه پژوهش کیم و وو (۲۰۱۴) مغایرت دارد. مطابق با نتایج این پژوهش حس رفاه سلامت تأثیر معناداری بر متغیر رضایت از زندگی دارد؛ به بیان دیگر هرچه افراد بیشتری این احساس را داشته باشند که از نظر بهداشتی و سلامتی اوضاع آنها مناسب تر است، رضایت بیشتری دارند. چنانکه اگر گردشگری باعث آلودگی محیط زیست شود و به محیط زیست و چشم انداز آن آسیب برساند، حس رفاه سلامتی مردم کاهش می‌یابد و در نتیجه مردم به علت نارضایتی به حضور گردشگران در منطقه تمایلی ندارند که این امر خود باعث توسعه نیافتن گردشگری در منطقه می‌شود. کیم و وو (۲۰۱۴) به این نتیجه دست یافتند که رفاه سلامتی به شکلی مثبت بر رضایت کلی افراد از کیفیت زندگی تأثیر می‌گذارد.

بر اساس نتایج این پژوهش حس رفاه اجتماعی تأثیر معناداری بر متغیر رضایت از زندگی دارد. رفاه اجتماعی به معنی دسترسی به امکانات و داشتن دیدی مثبت به سایر ساکنان منطقه کم‌دوغ سبب شده است آنان از زندگی خود در این منطقه راضی باشند.

همچنین نتایج رگرسیون عوامل مؤثر بر رفاه مادی نشان داد آثار اقتصادی و زیست محیطی تأثیر معناداری بر رفاه مادی دارند؛ به بیان دیگر آثار اقتصادی گردشگری بررسی شده شامل بهبود وضعیت اقتصادی منطقه، بهبود تنوع اقتصادی، ایجاد شغل، ایجاد بازارهای جدید برای محصولات تولیدی روستاییان و دیگر مزایای اقتصادی و آثار زیست محیطی مثبت و منفی از جمله بهبود محیط زندگی و ظاهر فیزیکی، حفاظت از حیات وحش، آلودگی‌های زیست محیطی و تخریب چشم‌اندازها توانسته‌اند بر رفاه مادی ساکنان تأثیر بگذارند. در این راستا نتایج پژوهش کیم و همکاران (۲۰۱۳) نشان داده آثار اقتصادی حاصل از گردشگری بر حس رفاه مادی تأثیر گذاشته است.

بر اساس نتایج پژوهش در تحلیل رگرسیونی، عوامل مؤثر بر حس رفاه اجتماعی نشان داده است آثار اجتماعی و زیست محیطی تأثیر معناداری بر رفاه اجتماعی دارند. کیم و همکاران (۲۰۱۳) نیز در این راستا به این نتیجه رسیده‌اند که آثار اجتماعی بر رفاه اجتماعی تأثیر گذاشته‌اند. هرچه درک آثار اجتماعی مانند امکانات موجود در منطقه گردشگری از جمله وضعیت راه‌های ارتباطی، وضعیت اینترنت و شبکه‌های تلویزیونی بهتر باشد، ساکنان رفاه اجتماعی بیشتری را احساس می‌کنند. همچنین درک آثار مثبت اجتماعی بر رفاه احساسی نیز تأثیرگذار بوده است.

¹ Kim & Woo

نتایج نشان داد آثار زیست محیطی بر رفاه سلامتی ساکنان تأثیری نداشته است؛ بلکه آثار اقتصادی و اجتماعی گردشگری بوده اند که تأثیر معناداری بر رفاه سلامتی داشتند. به بیانی افرادی که آثار اجتماعی و اقتصادی گردشگری را مثبت ارزیابی می‌کنند، احساس رفاه سلامتی و ایمنی بیشتری دارند. براساس یافته‌های پژوهش نظریه سرریز پایین به بالا تا حد پذیرفته‌ای تعیین‌کننده‌های رضایت از زندگی را پیش‌بینی کرده است.

براساس یافته‌های حاصل از این پژوهش پیشنهاد می‌شود امکانات رفاهی منطقه بهبود یابد. به علاوه می‌باید وضعیت اشتغال و درآمد ساکنان منطقه به طور ویژه از راه‌های مرتبط به گردشگری فراهم آید. همچنین باید ترتیبی داده شود که بخش بیشتری از درآمدهای گردشگری مستقیماً به ساکنان اختصاص یابد؛ برای نمونه ایجاد اتاق میهمان در خانه‌های روستاییان، فروش محصولات مختلف از غذاهای سنتی به گردشگران تا صنایع و آثار دستی منطقه، منبع درآمد مستقلی برای ساکنان تلقی می‌شود که بدین منظور حمایت دولت با اعطای وام برای بهبود امکانات ضروری است و بدین ترتیب وضعیت اقتصادی و مادی ساکنان بهبود می‌یابد.

منابع

- ۱- احمدی، علیرضا، آجیلی، عبدالعظیم، فروزانی، معصومه، یزدان پناه، مسعود، (۱۳۹۵)، عوامل مؤثر بر رضایتمندی و حمایت ساکنان مناطق روستایی از گردشگری (مطالعه موردی: شهرستان های مسجدسلیمان، اندیکا و لالی)، دو فصلنامه مطالعات اجتماعی گردشگری، دوره ۳، شماره ۶، پژوهشکده گردشگری جهاد دانشگاهی، ۶۱-۸۶.
- ۲- بدری، علی، لنگرودی، حسن، سلمانی، محمد، فیروزجایی، ناصر، (۱۳۸۸)، «آثار اقتصادی گردشگری بر نواحی روستایی»، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، دوره ۷، شماره ۱۲، دانشگاه فردوسی مشهد، ۳۶-۱۳.
- ۳- حاجی نژاد، علی، احمدی، علی، (۱۳۸۹)، «تأثیرات اقتصادی گردشگری تجاری بر مناطق شهری؛ مطالعه موردی: شهر بانه»، پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، دوره ۱، شماره ۲، دانشگاه پیام نور، ۷-۲۲.
- ۴- رضوانی، محمدرضا، (۱۳۸۷)، توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول، تهران، ۴۰۰ ص.
- ۵- سلیمانی هارونی، خدیجه، خسروی پور، بهمن، برادران، مسعود و غنیان، منصور، (۱۳۸۹)، «نگرش ساکنان مناطق گردشگری روستایی به پیامدهای گردشگری روستایی»، مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، دوره ۴۱، شماره ۲، دانشگاه تهران، ۲۱۸-۲۱۳.
- ۶- علیقلی‌زاده فیروزجانی، ناصر، رمضان‌زاد لسبویی، مهدی، اسماعیلی، مجید، (۱۳۹۳)، «سنجش نگرش و گرایش جامعه میزبان به توسعه گردشگری در نواحی روستایی مناطق بیابانی و کویری»، مطالعات

- جغرافیایی مناطق خشک، دوره ۵، شماره ۱۸، مرکز پژوهشی علوم جغرافیایی و مطالعات اجتماعی، دانشگاه حکیم سبزواری، ۳۷-۵۳.
- ۷- علیقلی زاده فیروزجانی، ناصر، قدمی، مصطفی، رمضان زاده لسبویی، مهدی، (۱۳۸۹)، «نگرش و گرایش جامعه میزبان به توسعه گردشگری در نواحی روستایی (نمونه مورد مطالعه: دهستان گلیجان، شهرستان تنکابن)»، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۲، شماره ۷۱، دانشگاه تهران، ۴۸-۳۵.
- ۸- غفاری، رامین، ترکی هرچکانی، معصومه، (۱۳۸۸)، «نقش گردشگری در توسعه اجتماعی - اقتصادی مناطق روستایی»، فصلنامه روستا و توسعه، دوره ۱۲، شماره ۲، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان تحقیقات آموزش و ترویج کشاورزی، ۱۱۳-۱۲۶.
- ۹- مهدوی حاجیلویی، مسعود، قدیری معصوم، مجتبی، قهرمانی، نسرین، (۱۳۸۷)، «آثار گردشگری بر توسعه روستایی با نظر سنجی از روستاییان دره کن و سولقان»، روستا و توسعه، دوره ۱۱، شماره ۲، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان تحقیقات آموزش و ترویج کشاورزی، ۶۰-۳۹.
- ۱۰- میرکتولی، جعفر، مصدق، راضیه، (۱۳۸۹)، «بررسی وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در رونق صنایع دستی»، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، دوره ۲، شماره ۷، دانشگاه اصفهان، ۱۳۷-۱۵۴.
- 11- Allen, L.R., Hafer, H.R., Long, P.T., & Perdue, R.R. (1993). **Rural residents' attitudes toward recreation and tourism development**, Journal of travel research, 31 (4), Pp 27-33.
- 12- Andereck, K.L., & Nyaupane, G.P., (2011). **Exploring the nature of tourism and quality of life perceptions among residents**, Journal of Travel Research, 50 (3), Pp 248-260.
- 13- Ap, J., (1992). **Residents' perceptions on tourism impacts**, Annals of tourism Research, 19 (4), Pp 665-690.
- 14- Bryden, J., (1980). **Tourism and Development**, New York/London: Cambridge University Press.
- 15- Gondos, B., (2014). **Relationship Between Tourism and Quality of Life: Researches at Lake Balaton**, In Human Capital without Borders: Knowledge and Learning for Quality of Life; Proceedings of the Management, Knowledge and Learning International Conference 2014 (Pp 879-888), ToKnowPress.
- 16- Grzeskowiak, S., Sirgy, M.J., Lee, D.J., & Claiborne, C.B., (2006). **Housing Well-Being: Developing and Validating a Measure**, Social Indicators Research, 79 (3), Pp 503-541.
- 17- Kim, H., & Woo, E., (2014). **An examination of missing links between quality of life and tourist motivation**, Tourism Analysis, 19 (5), Pp 629-636.
- 18- Kim, K., Uysal, M., & Sirgy, M.J., (2013). **How does tourism in a community impact the quality of life of community residents?**, Tourism Management, 36, Pp 527-540.
- 19- Kruger, P.S., (2012). **Perceptions of tourism impacts and satisfaction with particular life domains**, In M. Uysal, R. R. Perdu, & M. J. Sirgy (Eds.), Handbook of tourism and quality-of-life research (Pp 279-292).
- 20- Kyungmi, K., Uysal, M., & Sirgy, J., (2012). **The Effects of Tourism Impacts upon Quality of Life of Residents in the Community**, Tourism Management, 1.

- 21- Malkina-Pykh, I.G., & Pykh, Y.A., (2014). **Subjective well-being and personality: Implication for wellness tourism**, WIT Transactions on Ecology and the Environment, 187, Pp 51-62.
- 22- Rajesh, R., (2013). **Impact of tourist perceptions, destination image and tourist satisfaction on destination loyalty: A conceptual model**, PASOS, Revista de Turismo y Patrimonio Cultural, 11 (3).
- 23- Ramdas, M., & Mohamed, B., (2014). **Visitor perceptions on the impacts of tourism activities, development and infrastructure on the environment of Perhentian Islands**, In SHS Web of Conferences (Vol 12, p 01081). EDP Sciences.
- 24- Recreation and tourism development, Journal of Travel Research, 31 (4), 1993.
- 25- Simao, J., And Partidario, M., (2012). **How does tourism planning contribute to sustainable development?**, Sustainable Development, 20 (6), Pp 372-385.
- 26- Sirgy, M.J., (2002). **The psychology of quality of life (Vol. 12)**. Dordrecht, the Netherlands: Kluwer Academic Pub.
- 27- Sirgy, M.J., & Lee, D.J., (2006). **Macro measures of consumer well-being (CWB): A critical analysis and a research agenda**, Journal of Macromarketing, 26 (1), Pp 27-44.
- 28- Sirgy, M.J., Kruger, P.S., Lee, D.J., & Yu, G.B., (2011). **How does a travel trip affect tourists' life satisfaction?**, Journal of Travel research, 50 (3), Pp 261-275.
- 29- Tichaawa, T.M., & Mhlanga, O., (2015). **Residents 'perceptions towards the impacts of tourism development: The case of Victoria Falls, Zimbabwe**, African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure, 4 (1), Pp 1-15.
- 30- Tokarchuk, O., Gabriele, R., & Maurer, O., (2016). **Tourism intensity impact on satisfaction with life of German residents**, Tourism Economics, 22 (6), Pp 1315-1331.
- 31- Woo E, Kim H, and Uysal, M., (2015). **Life satisfaction and support for tourism development**, Annals of Tourism Research 50, Pp 84-97.
- 32- Woo, E., Kim, H., & Uysal, M., (2016). **A measure of quality of life in elderly tourists**, Applied Research in Quality of life, 11 (1), Pp 65-82.
- 33- Zouganeli, S., Trihas, N., Antonaki, M., & Kladou, S., (2012). **Aspects of sustainability in the destination branding process: A bottom-up approach**. Journal of Hospitality Marketing & Management, 21 (7), Pp 739-757.
- 34- Deng, W.J., Yeh, M.L., & Sung, M.L., (2013). **A customer satisfaction index model for international tourist hotels: Integrating consumption emotions into the American Customer Satisfaction Index**. International Journal of Hospitality Management, 35, Pp 133-140.
- 35- Murphy, P. E. 1985 Tourism: A Community Affair. New York: Metheun.
- 36- Lawson, R.W., Williams, J., Young, T.A.C.J., & Cossens, J., (1998). **A comparison of residents' attitudes towards tourism in 10 New Zealand destinations**, Tourism Management, 19 (3), Pp 247-256.
- 37- Lee, T.H., (2013). **Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development**, Tourism Management, 34, Pp 37-46.
- 38- Wang, X., Zhen, F., Zhang, J., & Wu, X., (2014). **Exploring factors influencing residents' satisfaction with tourism development in poverty-stricken areas: A case study of five poor villages in China**, Asia Pacific Journal of Tourism Research, 19 (5), Pp 517-537.
- 39- Gunce, E., (2003). **Tourism and local attitudes in Girne, Northern Cyprus**, Cities, 20 (3), Pp 181-195.

-
- 40- Ghanian, M., Ghoochani, O.M., & Crotts, J.C., (2014). **An application of European Performance Satisfaction Index towards rural tourism: The case of western Iran**, *Tourism Management Perspectives*, 11, Pp 77-82.
- 41- Wang, S., & Xu, H., (2015). **Influence of place-based senses of distinctiveness, continuity, self-esteem and self-efficacy on residents' attitudes toward tourism**, *Tourism Management*, 47, Pp 241-250.
- 42- Styliadis, D., Biran, A., Sit, J., & Szivas, E.M., (2014). **Residents' support for tourism development: The role of residents' place image and perceived tourism impacts**, *Tourism Management*, 45, Pp 260-274.
- 43- Fun, F.S., Chiun, L.M., Songan, P., & Nair, V., (2014). **The impact of local communities' involvement and relationship quality on sustainable rural tourism in rural area, Sarawak**, The moderating impact of self-efficacy, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 144, Pp 60-65.
- 44- Khuong, M.N., & Ngoc, N.T., (2014). **Factors affecting tourist destination satisfaction through mediating variable of perceived service quality—A study in Ho Chi Minh City, Vietnam**, In *Proceedings of 5th International Conference on Business and Economic Research*, Sarawak, Malaysia (Pp 312-326).

